

Kritische silhouetten

Kunst- en cultuuropdracht met specifieke aandacht voor kritisch denken

Leergebied: kunst en cultuur; discipline: beeldende vormgeving
Sector: onderbouw voortgezet onderwijs
Vaardigheden: beschouwen, reflecteren, kritisch denken, produceren en presenteren
Bronnen: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Banksy> en <https://www.wikiart.org/en/Search/banksy>

Banksy is het pseudoniem van een Britse kunstenaar die straatkunst combineert met graffiti. Je hebt vast weleens werk van hem gezien. De werken van Banksy zijn behoorlijk populair omdat ze een politieke en humoristische of ironische lading hebben. Zijn straatkunst is te vinden in verschillende Europese steden maar ook buiten Europa, zoals in de Palestijnse gebieden en de Verenigde Staten. Banksy werkt vaak met sjablonen en zet bij zijn beelden pakkende teksten of slogans waardoor de boodschap sterker wordt.

Er is ook kritiek op (het werk van) Banksy. Sommigen zien het straatwerk als vandalisme, anderen hebben kritiek op de wijze waarop Banksy (snel) geld verdient. Andere kritiek richt zich op de boodschap: waar en hoe hij deze laat zien. Niet iedereen kan de ironie in de boodschap waarderen of is in staat de ironie te zien.

Doel

Het bekijken en bespreken van beelden die Banksy gemaakt heeft. Aan bod komen: de betekenis van het werk, de ironie, de functie van ironie, de vormgeving en het ontstaan van het beeld. Het gaat erom zelfstandig te komen tot weloverwogen en beargumenteerde afwegingen, oordelen en beslissingen. Daartoe wordt nagedacht, met elkaar gesproken en een werkstuk (sjabloon) gemaakt met Banksy als inspiratiebron.

Nodig

- Afbeeldingen van werk van Banksy
- Internet
- Papier, karton
- Stanley mes, snijmat
- Potloden, verf

Uitvoeren en uitwerken

1. Neem een onderwerp dat je interesse heeft, waar je veel over weet, waar je iets over of iets van vindt. Het kan gaan over politiek, vervuiling, vandalisme, milieu, kinderarbeid etc.
2. Raadpleeg bronnen en verzamel feiten en meningen over het onderwerp.
3. Bedenk een boodschap over het onderwerp. Wat wil jij over het onderwerp voor het voetlicht brengen? Waar wil je anderen op wijzen?
4. Bedenk hoe je je boodschap kunt verbeelden.
5. Bedenk hoe je de boodschap zo kunt verbeelden dat het een diepere betekenis krijgt en misschien een beetje schuurt (zonder beledigend te zijn).
6. Maak meerdere schetsen en werk één schets verder uit tot een eindproduct. Je maakt daarvoor een sjabloon op ware grootte.
7. Bedenk waar je het werkstuk onder de aandacht van mensen wilt brengen en waarom.

Toelichting voor de docent

De leeractiviteit stelt leerlingen in staat het onderwerp of thema te onderzoeken, informatie te beoordelen, kritische vragen te stellen, een standpunt in te nemen en dit te vertalen in een beeldend eindproduct. Kritisch denken veronderstelt dat leerlingen analytisch denken. Het vraagt een open, onderzoekende houding van de leerling waarbij de leerling vragen kan onderzoeken en zichzelf vragen kan stellen.

Leerlingen inventariseren eerst in de breedte over welke maatschappelijk relevante onderwerpen ze een kritische boodschap zouden kunnen maken, wat ze daarover weten en hoe ze daar op humoristische of ironische wijze aandacht voor kunnen vragen. Vervolgens bepalen ze hun onderwerp en maken een sjabloon, een 'kritisch silhouet' met humoristische slogan. Ook denken ze na waar (in de stad) ze dit zouden willen laten zien. Daarna presenteren leerlingen de opbrengsten aan elkaar: het silhouet en de slogan die de boodschap uitdragen, plus de argumenten waarom ze dit op de gekozen plaats willen laten zien.

Didactische principes: leerlingen verzamelen werk van Banksy en stellen vanuit een open en onderzoekende houding vragen over het werk. De docent inventariseert en categoriseert de vragen. In de klas worden per categorie de vragen besproken. Het kan bijvoorbeeld gaan over de inhoud van de boodschap, het onderwerp, de ironie, de vormgeving, de betekenis en het ontstaan van het beeld. De vragen uit onderstaand schema zijn daarbij te gebruiken. Maak daaruit een selectie van vragen die passen bij de groep leerlingen.

Besteed ook aandacht aan de diversiteit van de ingenomen standpunten, of zijn er juist overeenkomsten? Hoe zouden de verschillen ontstaan? In welke mate spelen belangen en overtuigingen een rol bij de verbeelding van kunstzinnig werk? Wat is het verschil tussen feiten en meningen? Kunnen leerlingen open staan voor andere opvattingen?

Vragen stellen om kritisch denken te stimuleren	Kritisch denken (leerplankader)
<ul style="list-style-type: none">• Wat wil de kunstenaar zeggen? Wat is de aanleiding? Wat is het doel? Hoe bedenkt je zoiets, wat is daarvoor nodig? Ziet iedereen het op dezelfde manier?	Interpreteren De leerling kan een onderwerp met eigen kennis en nieuw verworven informatie duiden.
<ul style="list-style-type: none">• Waar en hoe ga je zoeken naar informatie over het onderwerp dat je gekozen hebt? Waarom daar? Welke bronnen ga je gebruiken? Zijn de bronnen het eens? Wat zijn overeenkomsten en verschillen? Wat valt je op?• Waar komt de informatie vandaan? Zijn het feiten of meningen? Is het actueel, juist, kloppen de feiten? Waarom wel/niet?• Wat betekent het onderwerp voor jou, wat doet het met jou? Welke vragen zou je kunnen stellen om het onderwerp, of de verbeelding, of de techniek beter te begrijpen? Wat wil <i>jij</i> weten en begrijpen? Wat wil je laten zien?	Analyseren De leerling kan benodigde informatie verwerven, ordenen en structureren. De leerling kan gevonden informatie beoordelen op bruikbaarheid, betrouwbaarheid en representativiteit. De leerling kan betekenisvolle vragen stellen.

Vragen stellen om kritisch denken te stimuleren	Kritisch denken (leerplankader)
<ul style="list-style-type: none"> • Welke criteria zou jij gebruiken om tot een oordeel te komen over het beeld en de betekenis? • Wat is jouw mening, jouw oordeel over het beeld en de betekenis? Als je jouw mening vergelijkt met de mening van klasgenoten: wat zijn overeenkomsten en verschillen? Waarom zijn er overeenkomsten en verschillen? • Wat kan ten grondslag liggen aan andere zienswijzen, waarom beoordelen mensen een kunstwerk verschillend? • Welke opvattingen, waarden en motieven herken je in werk van klasgenoten of van kunstenaars? In welke mate kun jij je daarin vinden? Wat is jouw standpunt en hoe kom je daartoe? Waarin verschilt jouw mening van de mening van anderen? • Wanneer zou jij bereid zijn om jouw mening te herzien? • Wat is het standpunt van waaruit een bepaald kunstzinnig werk is ontstaan? Hoe kun je dit standpunt verklaren? • Ben jij je bewust van mogelijke vooroordelen bij jezelf of een ander? Is er sprake van een vooroordeel bij de maker? Waaruit blijkt dat, of waaraan kun je dat zien? 	<p>Evalueren</p> <p>De leerling kan (vakinhoudelijke) argumenten of criteria gebruiken voor een waardering van of mening over een onderwerp.</p> <p>De leerling kan belangen van mensen of groepen onderscheiden en deze in verband brengen met een ingenomen standpunt.</p> <p>De leerling kan zich verplaatsen in opvattingen, waarden en motieven van anderen.</p> <p>De leerling kan opvattingen, waarden en motieven van anderen vergelijken met die van zichzelf.</p> <p>De leerling kan ingenomen standpunten herkennen.</p> <p>De leerling kan vooroordelen herkennen.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Vind jij dat het beeld voldoende zeggingskracht heeft, wordt het onderwerp duidelijk, is het technisch gezien in orde? • Wat kan je nog verbeteren en wat zou je een volgende keer anders doen? • Luister naar de reacties van anderen. Met welk commentaar kan je wat doen en waarom? 	<p>Concluderen</p> <p>De leerling kan conclusies trekken op basis van alle relevante informatie.</p> <p>De leerling kan aangeven welke consequenties volgen uit de conclusies.</p> <p>De leerling kan kritiek accepteren van anderen en die kritiek wegeen.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Welke argumenten heb je voor de verbetering van het beeld? Denk aan zeggingskracht, verbeelding, techniek. • Op basis van welke argumenten ben je tot een oordeel gekomen over je eigen beeld of het beeld van anderen? 	<p>Uitleggen</p> <p>De leerling kan de conclusie beargumenteren of onderbouwen.</p> <p>De leerling kan uitleggen hoe het uiteindelijke oordeel tot stand is gekomen.</p>

Vragen stellen om kritisch denken te stimuleren	Kritisch denken (leerplankader)
<ul style="list-style-type: none"> • Wat levert een onderzoekende houding jou op? • Wat levert informatie jou op? Wat zou er gebeuren als je onvoldoende geïnformeerd bent? • Kun je je redentatie met een voorbeeld verduidelijken? • Waarom kan het nuttig zijn kennis te nemen van andere ideeën? • Waaruit blijkt dat je je kan verplaatsen in de mening van een ander? In welke mate kan je de mening van een ander verdedigen? • Hoe ga je om met de mening van (een) ander(en)? • Hoe bewust ben je van jouw mogelijke vooroordelen? • Hoe genuanceerd zijn je oordelen? • In welke mate houd je vast aan ingenomen standpunten? Is je standpunt gewijzigd en wat maakt dat je standpunt gewijzigd is? 	<p>Houding</p> <p>De leerling heeft een onderzoekende houding. De leerling wil goed geïnformeerd zijn. De leerling heeft vertrouwen in het eigen vermogen tot redeneren. De leerling staat open voor verschillende wereldbeelden. De leerling accepteert dat iemand een andere mening kan hebben. De leerling gaat respectvol om met de mening van anderen. De leerling is zich bewust van mogelijke persoonlijke vooroordelen. De leerling is zorgvuldig in oordelen. De leerling is bereid om eigen zienswijzen te heroverwegen of te herzien.</p>

